Redaktör: PM Nilsson. Red.sekr: Leo Lagercrantz. Adress: Expressen, 105 16 Stockholm. Telefon: 08-738 30 00. Fax: 08-619 02 41. E-post: fjarde.sidan@expressen.se

Hans Bergström om en argentinsk dans i det svenska vemodet:

Tangon ger utlopp för min längtan

■ Till skillnad från hambons skuttande och salsans ryckighet har tangon en mystisk sensualism vars hemligheter man bara kan ana.

■ Den uttrycker en smärta och längtan från vitt skilda miljöer, från finsk lappmark till turkiska städer och argentinsk slum. Det skriver i dag HANS BERGSTRÖM.

Varför har jag och många andra gått på tangokurs? Vad lockar? Vad är det vi söker? Vilken är vår klangbotten?

Mycket handlar förstås om vårt eget samhälle, oklart hur. Om jag får spekulera tror jag inte främst på den klassiska förklaringen, att tangon representerar någonting förlorat utan att direkt påminna om det förlorade.

Jag tror snarare att det finns en längtan efter "folkrörelse" igen, efter åratal av tv-försoffning. Samtidigt har vi som är på väg upp mot övre medelåldern blivit frimodigare. Vi erfar en "andra frihetstid".

En ny syn präglar oss av vad som "går för sig". När vi i fyrtiotalistgenerationen får mer tid efter barnens uppväxt låter vi oss inte hämmas av gamla åldersschabloner om vad som är naturligt att hitta på. Vi gör allt möjligt som vi länge varit nyfikna på: börjar läsa konsthistoria på universitetet vid 55 års ålder, interrailar i Europa, tar skyttelicens (en av de nya stora kvinnorörelserna!).

Tangon är i denna nya möjlighetsbild en lockelse. Den är svår nog för att utmana. Den är spännande och exotisk nog för att väcka vår nyfikenhet.

Men av samma brygd kan också födas salsavåg och annat. Speciellt för tangon är kanske att vi är många som i årtionden tänkt att det är skam att vi inte kan dansen och i stället tvingas försöka med foxtrotsteg (går hjälpligt) när den spelats upp.

Men åtskilligt har också att göra med tangon som dans. Den är onekligen speciell.

Dels är tangon särklassigt vacker. Vi vanliga dödliga, därtill med ont om tid för träning, når förstås inte fram till de drömbilder vi ser på film, men bilderna har vi som vision inom oss.

Dels är tangon mycket sensuell, ja erotisk. Den är inte skuttande, struttande, svettande som hambo och schottis. Den dansas inte på avstånd som bugg och shake. Den är inte blott elegant som vals. Den är tät i kroppskontakt, långsamt sugande i känsla (argentinsk tango), smekande sensuell till instrumentering, stil och erotiska markörer.

"Tangons utövande framlockade en liten kittling av det förbjudna, av något intimare kroppsberöring än konvenansen egentligen tillät", konstaterar Carl-Gunnar Åhlén i sin avhandling om dansens introduktion i Europa.

Salsan, för att ta en närliggande jämförelse, har föga av detta; den är alldeles för snabb, ryckig och distanserad för att vara sensuell.

Dels är tangon unikt variationsrik. Foxtrot och vals tror man sig kunna efter inlärning av några få grundsteg. Med tangon går man in i en hel värld av turer, varianter, stilgrepp och möjlighetsfält.

SENSUELLT. Maria Heberhard och Sebastian Posadas i en eldig tango under tangofestivalen i Buenos Aires 2003. Den 10 februari gav sig Agneta Pleijel ut i dansfeberns virvlar. Foto: AP

SIDAN 4
Agneta Pleijel om den rådande dansfebern:
Klart jag vill ha en dansande man

Svårt – men aldrig trist eller färdigutforskat.

Jag undrar också om inte många känner att tangon rymmer en hemlighet som har dolts för oss i Sverige men som är värd att upptäcka, säger en kännare.

Jag förstår vad hon menar när jag i Åhléns avhandling läser om tangons ursprung i Buenos Aires eländeskvarter. Tangon bars främst fram av de italienska invandrarna. "De var på flykt undan fattigdomen; ensamma, kärlekstörstande män med familjen kvar i Europa.

Finländska invandrare i Sverige eller grekiska gästarbetare i Västtyskland har använt tangon i motsvarande syfte: att uttrycka en saknad. Tangon blev verktyget att hantera denna smärta, språkröret för det outsägbara."

Gemensam kulturkod, är vi alltså dömda att inte förstå, inte kunna inlemma, den argentinska tangon på djupet?

Ibland känns det så, att det finns ett mysterium som vi kan ana men aldrig avslöja.

Den känslan bekräftades i den fantastiska tv-dokumentären om pensionärsparet Kerstin och Hans från Kiruna, som efter danskurser på Pelé i Stockholm bestämde sig för att åka till Buenos Aires.

Bara där kan vi förstå tangon ordentligt, menade Hans.

Det gick inte särskilt väl. "Den ena pedagogen säger si, den andra så." I stället för känsla blev det stegtvister och slitningar och oöverstigliga hinder för att komma vidare.

Men så avslutas dokumentären med en fantastisk sekvens.

Filmmakaren Jerzy Sladkowski har satt tangomusik till Hans och Kerstins sparktur genom ett vintrigt Kiruna. Deras steg från den gemensamma sparken är absolut synkroniserade och samtidigt totalt självklara och avslappnade.

De stämmer perfekt med den musik Hans och Kerstin inte hör. Här är de mästare på turerna. Ingen gaucho från Argentina skulle kunna utföra denna harmoni på spark. Den är levd genom många, många år.

Jag funderade länge över tolkningen. Vad tar vi mest fasta på: sparken eller tangon?

Med sparkens tolkning: Det är svårt att sent i livet erövra sådant som är andra miljöers självklarhet. Argentinaren blir knappast naturlig med sparken, lika lite som nordbon kan helt integrera tangon.

Med musikens tolkning: Det finns ändå något gemensamt, trots skillnader i uppväxt och miljö. Tangon som rytm stämde även med sparkåkning och den har fått känslosträngar att vibrera också hos ett pensionärspar vid polcirkeln.

Den gemensamma kulturkoden behöver enligt forskarna inte endast vara etiskt betingad; den kan också formas av samma känsla av mänsklig belägenhet av en saknad i uppbrottstid, av en längtan efter det förlorade eller drömda. Så har tangon outtalat tolkat smärta och trängtan i vitt skilda miljöer, från finsk lappmark till turkiska städer och argentinsk slum.

Finns det inte därtill en kod som har med människan själv att göra. **"Tangon", förklarade en av alla dessa hemmagjorda Buenos Aires-pedagoger i Jerzy Sladkowskis dokumentär, "är den enda sorgliga känslan som kan dansas".**

Blandningen av förlust och lust har ett bra svenskt namn, knutet till de stora skogarna, de väldiga avstånden, ensamhetens dubbelhet av frihet och fruktan, kärlekens hela vånda, Dan Andersson och Nils Ferlin: vemod.

Vi förstår vemod.

Alltså kan vi ta till oss tango.

HANS BERGSTRÖM

Hans Bergström är född och uppvuxen i Värmland. Han är doktor i statsvetenskap och tidigare chefredaktör för Dagens Nyheter. I dag bor han i Florida, USA. Texten har tidigare publicerats i Dansmuseets katalog för utställningen Tango (1999–2000).